

Published in **Florentin Smarandache și seducția polimorfismului. Analize, interpretări, cronici, articole, note și recenzii**, pp. 533-550. Editori: Al. Florin Țene, Andrușa R. Vătuțiu. Sibiu: Agora, 2017; 843 pages. ISBN 9781599735023.
Also appeared in Ion Rotaru: *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Dacoromână, 2009.

Ion Rotaru

Florentin Smarandache

Despre un "american", supranumit de mine și... "părintele" Paradoxismului, Florentin Smarandache (n. 10 dec. 1954, com. Bălcești, j. Vâlcea, absolvent al facultății de matematici din Craiova, cu doctoratul luat la Chișinău, în 1997 - fost profesor în localitatea natală, mai întâi, apoi la Craiova și la Colegiul "Sidi El Hassan Lyussi", din Maroc, în prezent funcționând ca "assistant Professor of Mathematics" la "University of New Mexico, Gallup din SUA) am putea foarte bine vorbi în capitolul consacrat "optzeciștilor, neoavangardiști".

Cum însă poetul nu a călcat niciodată în cenaclul condus de Nicolae Manolescu - de care foarte probabil nu știa, trebuind el să fie foarte ocupat cu... "fuga" din "iadul" ceaușist (taman în anul fatal, 1989), cu lagărul din Turcia, cu acomodarea în celălalt "iad", numit, chiar de el, "al deavolului", cel capitalist-american - dar a frecventat (o dată sau măcar de două ori, în trecere prin București) cenaclul lui Florin Vasiliu, în a cărui editură publică haiku-uri.

Îndeajuns de fidel regulii păstrării succesiunii silabelor în tristihul consacrat haiku-ului (5-7-5) (Florin Vasiliu care îi prefațează generos culegerea *Clopotul tăcerii*, i le socotește riguros dar nu-i aduce reproșuri, conchizând că poetul român din America se încadrează în curentul "neoclastic" al haiku-ului "formeii libere, cunoscută sub denumirea niopnă jiyuritse noka, foarte răspândită peste hotarele Țării Soarelui Răsare"), respectă însă conciziunea, pentru că mai mult de jumătate din haiku-uri de aici se află sub numărul de 17 silabe, ceea ce, la noi, măcar, este un record. Respectă împărțirea pieselor în anotimpuri: din cele 80, 12 sunt închinată primăverii, 28 verii, 25 toamnei, 15 iernii. Înstrăinatul, lucru interesant, cântă (la modul Alecsandri sau Ion Pillat) natura patriei de origine. Simte adieri discret nostalgice "înspre partea de răsărit a inimii", cum singur declară, de dincoace de Atlantic adică. Iată câteva dintre cele mai tipice închinată primăverii câmpenești de la noi: "Fracezi ghiocei/ trag de sub zăpadă/ primăvara" (unde sugestia metaforică constă în predicatul "trage", o... personificare); "În arături adânci/țarina/ deschide gura" (unde iarăși predicatul-personificare îl arată pe fiul de țărani olteni); "Lăstarii pe margine/ cresc/ în sensibilitate": de remarcat concretizarea abstracțiunii în

complementul de loc. Iată o hiperbolă: "Izbucnesc salcâmi/ în hohote/ de muguri". Ca și personificarea Timpului (ca la Eminescu în celebrul vers: "Timpul mort și-ntinde trupul și devine veșnicie", deși între haiku-uri lui Smarandache și Scrisoarea I nu este nici o relație de fond): "Timpul deschide/ fereastra unei clipe/ și se uită la mine". Nu trebuie trecută cu vederea mentalitatea matematicianului (gândul matematic, de la un punct încolo, poate trece pragul nebuniei chiar) și teoreticianului "paradoxist", "românizată" prin cuvântul neoaș "gărgăuni": Zbârnâie gărgăunii/ mulți/ ai unui gând". Nostalgia exilatuui: "Vinul/ picură în pahare/ amintiri". Eventual înfiorătoarea obsesie "struggle for a life", teama de a rămâne cu buzunarele goale, deși în aceste versuri nu este vorba decât de crivățul iernii:

"Rege pe străzi -
Crivățul
cu buzunarele goale."

Iubind conciziunea și poet înnăscut fiind, Florentin Smarandache încearcă, nu fără succes, și în poemul cu un singur vers (v. *Prin tunele de cuvinte*, Editura Haiku 1997, cu versiunea engleză efectuată de autor). Obsesia "gărgăunilor" revine: "Zbârnâie gărgăunii mulți ai unui gând" (*Sinapsis*), care nu-i altceva decât trțina

invocată mai sus transcrisă linear, pur și simplu. Diferă însă versiunile în engleză: "Maggots are buzzing/ tots/ of a thought" (traducere Ștefan Benea), față de "They whirr: many maggots of a thought" (versiunea autorului). Care o fi nimerită? Probabil că nu are importanță în acest caz. Obsesia de a deveni scriitor cu orice preț: "Trăiesc într-un singur cuvânt: scriere" (*A scrie scriere*). "Toți brazi de la noi coboară în feciori" (*Baladă*): sugestia poetică este cam... pășunistă.

Ca și în "Sună tălângi odele limbii române" (*Mioriștele*). Ori, te pomenești, exilații din America spre deosebire de "elitiștii" rămași la locul de baștină) tânjesc după "miorișism"? Se poate, știut fiind că depărtarea de spațiu provoacă adesea tradiționalismul conservator.

"Nu te apleca în afara timpului tău" (un sfat calchiat după banalul ceferistic *E pericoloso sporgersi*; în engleză: "Do not lean out of your time"; sau un..."autosfat" al pribeagului?)

Oricum însă, ne grăbim să adăugăm, nu toate poemele într-un vers - s-a văzut și din exemplele produse - sunt poeme într-un vers ca ale lui Ion Pillat și ale altora, mult mai meșteri în asta decât Florentin Smarandache.

Însă el rămâne în istoria literaturii, cum am spus chiar de la început, prin aceea că este, vrem nu vrem,

părintele Paradoxismului. Imperiosul, ambițiosul oltean (la prima vedere nu l-ai crede capabil: mic și îndesat, negricios, cu o geantă atârnată pe umăr, strecurându-se pe furiș printre alți călători și punând fraudulos piciorul pe puntea unui vapor, la Varna, cu destinația Istanbul deocamdată, dar cu ținta fermă: America!) își strigă în gura mare dorința de a intra în... istoria literaturii:

"Eu, Fiul Domnului
gheorghe smarandache,
vă rog frumos, dați-mi voie,
să intru în istoria literaturii
sau
în istoria matematicii

AȘ VREA SĂ FIU POET ÎN MATEMATICĂ"

(*Rugăciune*, ultima poezie din vol. bilingv *Exist
împotriva mea/ I am against myself*)

Ce este "Paradoxismul"? Din niște *Legi de compoziție internă* (apărute prin 1982, în *samizdat*) din volumul *Les sens du nonsens* (1983-1984), din *Antichambres/ AntiPoesies/ Bizarrerries* (1989), din *NonPoems* (1990), din *Antology of Paradoxist literary Movement* (1993), aflăm că Paradoxismul s-a născut în România, mai precis, la Craiova, în, inițial, mintea lui Florentin Smarandache,

prin anul 1980, în jurul căruia s-au grupat și alți olteni (Constantin M. Popa, Ion Pachia Tatomiurescu, Traian Nica etc.) - în semn de "protest împotriva dictaturii comuniste". Care este programul Mișcării, crezul Paradoxismului? Iată-l:

- *libertatea versului, eliberat de tirania dogmelor clasice*
- *anti-literatură*
- *stilul non-stilului*
- *poeme fără versuri*
- *poeme fără poeme*
- *versul paralingvistic: grafuri, desene, cifre, ciorne, etc.*
- *poeme "albe" (fila albă), poeme "negre" (fila neagră)*
- *non-cuvinte*
- *inteligibilul noninteligibilului (sau vice-versa) etc. etc.*

Cităm și acest pasaj din *American Manifesto*, semnat de Florentin Smarandache:

- "I left the communist totalitarianism and emigrated to the United States for the freedom; therefore, don't force any literary rules on me, or, if you do, I'll certainly encroach upon them.

I'm not a playwright.

I thus came to America to re-build the Statue of Liberty or Theater, delivered from the tyranny of the classic and its dogma. I allowed any boldness:

- anti-literature and its literature
- flexible from fixed, or the alive face of the death!
- style of the non-style
- plays without dialogue (because play don't mean words)...

- dumb plays without plays (because the notion of "play of theater" doesn't match any definition found in dictionaries or encyclopedias" etc.

Se înțelege, deci - lăsând la o parte răfuielile lui Florentin Smarandache cu totalitarismul comunist, destul de încurcate, nerezolvate încă, cum nerezolvate sunt pentru fiecare dintre noi, măcar că nu suntem nici pe departe... paradoxști - că Paradoxismul este un fel de avangardism, sau mai bine am zice neoavangardism, olteanul nostru înscriindu-se și el, de fapt, vrea sau nu vrea, în tabăra așa numiților "optzeciști", termen utilizat de critica și istoriografia literară actuală, în mod curent. Căci este foarte clară, în textele reproduse mai sus, parafrazarea vechilor manifeste dadaist-surrealiste-constructiviste etc. de prin anii 30, bine conservate-popularizate în generoasa istorie călinesciană. Nu ne rămâne decât să ilustrăm cu câteva citate arta paradoxistă smarandachiană. De exemplu aceste versuri scrise cu

ocazia festivalului internațional de poezie paradoxistă ținut la Bergerac, patria lui Cyrano... (în Franța).

"A Bergerac m-abat aprig,
Amis francais aștept pe dig.
Iar seara când, je goute le vin
Și chefuiesc dans le jardin
Soule souvent, dizgrațios.
Et mon tabac, zvârlind pe jos,
îmi leg de gât la bonne bouteille,
Și trag în șanț un doux someille! (sic)
... Je me reveille le lendemain
Ayant la tete dans le ciel -
Căci mă gândesc prin ce zigzag (sic)
Eu am ajuns la Bergerac..."

Dicolo de feluritele teribilisme și jocuri de artificii (mai bine zis: spre a fi în tonul pe care și-l vrea), Florentin Smarandache este un scriitor mai curând grav. Dar - poate de aceea - iubește nonconformismul, paradoxul, pe limba lui, cum vedem în *poemul matematic* intitulat *Paradoxul vieții mele*:

"Fie (a) un atribut și non (a) negația sa. Atunci:

PARADOXUL: 1

TOTUL E (a), CHIAR ȘI "NON (a)"

Exemple:

E11: Totul e posibil, chiar și imposibilul.

E12: Toți sunt prezenți, chiar și absenții.

E13: Totul e finit, chiar și infinitul.

PARADOXUL: 2

TOTUL E "NON (a)", CHIAR ȘI "(a)"

Exemple:

E21: Totul e imposibil, chiar și ce-i posibil.

E22: Toți sunt absenți, chiar și cei prezenți.

E23: Totu-i infinit, chiar și finitul.

PARADOXUL: 3

Exemple:

E31: Nimic nu-i perfect, nici chiar perfectul.

E32: nimic nu-i absolut, nici chiar absolutul.

E33: Nimic nu-i finit, nici chiar finitul" etc.

Ca și vechii avangardiști care, cu trecerea timpului (excepția este Urmuz, dar ce s-ar fi întâmplat și cu el dacă nu se sinucidea?), s-au reconvertit (Tzara, Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca, B. Fundoianu etc.), grav fiind în fondul său spiritual, trăind din plin drama înstrăinatului, a contactului dur cu "paradoxul deavolului", America nemiloasă cu cei care se îndreaptă ea cu sacul gol, Florentin Smarandache scrie ca mai toată lumea, când are într-adevăr ceva de spus. De exemplu: "Soare la 72 grade Fahrenheit/ Șerpi. Cactuși./ Computere și dolari./ Arizona,

ah!/ Nu mă doare burta/ De alții-/ Ce cu sufletul de părinți”
(*Iarna în deșert*), sau: ”Eliberat de searbădul trecut/
Încărcat de un viitor nebulos,/ acest exil continuă-/ Of,
Americă, țară a tuturor contradicțiilor,/ mamă apatrizilor,
transfugilor și neadaptaților,/ emigranți totdeauna în ei
înșiși,/ ce contează pentru tine/ o viață în plus, o viață în
minus,/ și acest detin al unui refugiat?/ Nimic decât un
grăunte de nisip/ pe fundul oceanului (*Arizona, iulie 1990*).

Este adevărat, poetul ar voi să se îndrepte spre
astre, liber de orice servituți, se vrea deasupra tuturor și
atoate:

”La poesie est partout et nulle part.
Ce qui ne m’interesse jamais, c’est la non-poesie.
Voila pourquoi je la fais!
Car la non-poesie est elle-meme (a la rigueur)
une poesie
un art du non-art
creation de l’inexistant
lyrique anti-lyrique
Mais comment nous imaginer l’inimaginable?”

(*La hauteur de l’auteur*, în vol. *Sans moi, que
deviendrait la poesie?*, tradus din limba română de către
autor, Quebec, 1993)

Este adevărat că adesea se joacă cu cuvintele: "...Și ea furnică? - Ohoo, ce te mei furnică!/ Amanții des o onorează?/ Of course, dezonorează.../ori dezordonează/ care va să zică n-o să zică/ de pe aceste ALTE meleaguri/ - Nu, ea Nu, ea Da ar vrea/ uha rea cucuvea" (*Am o mândră cam nasoală*, vol. *Scrieri defecte*); este... nesperios, publică la întâmplare adesea, tot ce are prin sertare. E adevărat că "apatridul", "transfugul" și veșnic "neadaptatul" a scris, între altele, și un... NONROMAN, care nu-i bun de nimic, cu excepția avreo 2-3 pagini, unde imaginația improvizatului romancier este bine pusă în priză și funcționează. Cartea s-ar voi un pamflet swiftian, relatând întâmplări dintr-o închipuită, parabolică "Wodania", România ceaușistă adică. Cade însă repede de tot în cea mai plată platitudine, scriitorul dând uneori semne că tot ce zboară (tot ce-i trece prin minte) se poate și mânca (se poate scrie și publica). Este astfel aspru pedepsit de judecata "automatismului" (neo)avangardist sau, dacă vreți (neo)ariergardist cu care cochetează paradoxismul smarandachian.

Însă când scrie non-teatru, teatru "meta-istoric", Florentin Smarandache este un autor demn de luat în seamă, în câteva puncte chiar extraordinar, cu toată situația lui de pe alocuri în... trena lui Beckett și Ionesco.

O lume întoarsă pe dos și Patria de animale (mai ales aceste două piese) riscă să fie unele dintre cele mai acerbe pamflete - spectacol grotesc la culme, rod al unei imaginații cu totul ieșite din comun - la adresa totalitarismului de orice fel, nu numai comunist. Este nevoie însă de regizori deosebit de îndrăzneți și inteligenți, care să pună în scenă măcar una dintre aceste piese. S-ar putea astfel ca exilatul din Arizona să triumfe și, o dată cu el și "paradoxismul" său. Căci aceste texte conțin multe elemente "paradoxiste" (de-ar fi să spunem că, de exemplu, *Patria de animale* nu indică pronunțarea niciunui cuvânt, fiind pură pantomimă, deosebit de grăitoare, expresivă în grad înalt). Valoros ne apare și memorialistul din *Fugit...* *Jurnal de lagăr și America*, paradisul deavolului: tot lucruri și fapte, oameni și trăiri intense, violent adevărate, documente de viață care subjugă și țin cititorul treaz de la prima până la ultima filă. Nu mai puțin, și în chip anume, ele sunt complementare poetului, dramaturgului și, în cele din urmă, teoreticianului neoavangardist paradoxist. Cu defectele ei cu tot (prea marea ușurință cu care poetul aruncă vorbele pe hârtie, un anumit fel de...neseriozitate, ludicul cam... ieftin), poezia lui Florentin Smarandache - spre deosebire de aceea a marilor productivi optzeciști -

are avantajul de a ține trează atenția cititorului, de a șoca, de a nu eșua în logoreea monotonă, plictisitoare.

Cititorul modern (sau... postmodern) nu trebuie terorizat cu profundități repetitive, răpitoare de timp, cu aerul că sunt destinate rafinaților excesivi.

În ultimele luni ale anului 1998 - când închiden redactarea acestei secțiuni, închinată poeziei sfârșitului de secol - aflăm că Florentin Smarandache a publicat o ultimă a sa carte de care avem știință, *Distihuri paradoxiste* (editată la Aalborg - Danemarca, 1998). Ce este distihul paradoxist?

Volumul se deschide cu un *Cuvânt înainte și înapoi* (sic) cu subtitlul *Al patrulea Manifest Paradoxist*, semnat de autorul însuși. "Prof. Florentin Smarandache/ University of New Mexico/ 200 College Road etc.", unde ni se spune că "distihul paradoxist" ar fi un product poetic "format din două versuri antitetice unul altuia (cele două cuvinte ultime puteau lipsi! n.n.), dar care împreună se contopesc într-un întreg definit (sau făcând o punte de legătură cu titlul). De regulă, al doilea vers îl neagă pe primul, conținând așadar o noțiune/ sintagmă/ idee opusă (antinomică, antagonică)". Apoi suntem învățați cum se fac asemenea distihuri: se ia un dicționar de expresii lingvistice, o culegere de proverbe, de zicale, de pilde, de

aforisme, cimilituri etc. pe care suntem sfătuiți să le... contrazicem, să le "forfecăm" fără milă. Dezvoltă de prin anii 80, teoria paradoxistă continuă să se îmbogățească prin aceste "bi-versuri închise într-o formulă lirică nouă exactă, dar și cu deschidere spre esență." Se mai pot folosi, concomitent, un dicționar de antonime și de sinonime, ne mai învață teoreticianul și ne asigură că pentru așa ceva se pot elabora "rețetare" și "algoritmi matematici" buni de implementat pe computere, în vederea, probabil, a măririi... producției (pe care o putem dibui de la strămoșii noștri, nu numai români, ci la strămoși în general), de la zicale și maxime foclorice până la filosofii antici. Se dau exemple: Platon pusese "în gura lui Protagoras" aceste vorbe: "Toată lumea/ învață pe toată lumea"; romanii aveau o vorbă: "Festina lente"; Costache Negruzzi în culegerea lui de proverbe (*Păcală și Tândală*) consemna cunoscutul proverb "Șezi strâmb/ Și gândește drept"; Voltaire: "Legile în artă sunt făcute / pentru a fi călcate"; Eminescu: "Mai nu vrea/ mai se lasă"; Caragiale: "Curat/Murdar" etc. etc.

E clar că exemple ca acestea, observate de Florentin Smarandache cu mai multă sau mai puțină falsă... astuție (spre a-și deruta cititorul, sau deruta vine de la însuși propunătorul?), este greu să decidem acum și

aici) se află cu miile, aici intervenind principiul antonimiei: nu există nici un da fără nu, nu există opoziție fără... putere (și Ilie Moromete, pus de Marin Preda să mormăie mai mult în gând, într-o pauză din citirea ziarului în Poiana lui Iocan: "Bă, cum dracu guvernează ăștia fără opoziție", insinua, în plină dictatură comunistă, o fină, periculoasă și ascuțită ironie), nu exista plus fără minus, gras fără slab, urât fără frumos, deștept fără prost ș.a.m.d. în dulce infinitum. De fapt, "teoretizând" în jurul chestiunii, paradoxitul Florentin Smarandache face un fel de teorie a chibritului (de ce are chibritul mucle în partea aceasta? - întrebare; pentru că dacă nu l-ar avea în partea aceasta, l-ar avea în cealaltă - răspuns) și, asemeni orbului care mă ademenește pe terenul lui care, am spus-o din capul locului, este nu altceva decât teribilismul avangardist sau, mă rog, neoavangardist, înclinat spre situații comic-absurde, hazlii în ultimă instanță (unele, firește nu toate) cum este cvasifolcloricul Cântec al pilangiului, reprodus ca atare de autor: "De la beat/cârciumă vin./ Merg pe gard de drum mă țin./ Dau cu câinii/ "n bolovani/ Și-s prieten/ cu dușmani", citat care, firește mai mult încurcă decât lămurește discuția. Toate exemplele de acest fel sunt... hazoase: "CULMEA PROSTIEI: Să crezi că soacră-ta/ E fată mare!"; "CULMEA

GĂINEI: "Găina are picioarele la fel de paralele. Mai ales stângul (?!!)" și alte oltenisme-românisme, între care și "Din patru salariați/ Cinci sunt șefi" = BIROCRAȚIE (mai adaugă el cu totul inutil, stricând, cum se zice, poanta; sau: "A fost virgină de două ori"; "poanta" se strică, dacă ne luăm după autor, în două sensuri: a)serios (biblic): FECIOARA MARIA și b) PROSTITUATĂ (lucru inexact spus, și de "mauvais gout"). Spre deosebire de toate exemplele pe care le vehiculează în mica-i teorie despre "distihul paradoxist", alege pe sprânceană, propriile creații ale poetului rămân plate, anoste, un fel de judecăți la mintea cocoșului. Câteva exemple alese absolut la întâmplare: "PERPETUUM MOBILE: Într-o stabilă/ Instabilitate"; "SOLUȚIE: S-a rezolvat:/ Nu se poate"; "ATEU: Credincios/ În necredința sa; ADEVERINȚĂ: Autorizat să lucreze/Fără autorizație"; "GARĂ: Loc al tuturor/ Și/al nimănu"; PĂRINTEASCĂ: Să-ți dea tata/ O mamă de bătaie"; "CALICIE: Sărăcie/ Din belșug; HARABABURĂ: Organizare/ dezorganizată" etc. În mica secțiune intitulată DE RĂMÂI PERPLEX, "roman în distihuri paradoxiste, cu două capitole antagoniste și-un epilog" (însușind două pagini), "distihurile" în chestiune sunt dispuse, la rându-le, antagonic. De exemplu: "Unde-i

intelență/ Se mai cuibărește și prostie”, opus lui “Unde-i prostie destulă/ Se mai cuibărește și intelență” etc.

După care, mult prea doritor să-și impună teoria paradoxistă, autorul repetă (iar!) Legile paradoxismului. Exemplele alese de comentatorul cărții, pe ultima copertă, unele măcar, sunt potrivite cumva, pentru recitatorii teatrului de estradă. De exemplu: “ÎNTRECERE SOCIALISTĂ: Decât repede și bine/ Mai degrabă prost și încet”.

Dintr-o scrisoare primită foarte recent (16 decembrie 1998) “fugitul”, pustiitul în “pustia” Arizonă americană - de unde și-a propus să strige spre lume și spre țara mamă, în nu alt scop decât câștigarea gloriei (“Oare glorie să fie a striga într-un pusti?”) - a mai născocit un mod de poezie paradoxistă, “distihul tautologic”. Ce este acesta? “Distihul tautologic” este format din două versuri aparent redundante, dar care împreună dau un caracter mai profund întregului poem, definind (ori făcând o punte de legătură cu) titlul.

De exemplu: “AMBIȚIE: Când vreau ceva,/ În mod sigur vreau!”; “PERFEȚIUNE: Mai bine/ Decât mai bine”; “TENTATIVĂ: Cel puțin încerc/ Să încerc”; “SCHIMBARE: Mutandis/ Mutatis”; “MACAZ: Schimbă/ Schimbarea”. Ce să fie aceasta? Poezie? Este de

așteptat ca "inventatorul" să născocască alte multe, foarte multe forme de paradoxism. (Vorba e: cine mai citește astăzi poezie, nu poezie paradoxistă, ci poezie-poezie? De scris vedem că se mai scrie, dar de citit?). Mă încunoștiințează că a și "pornit" o revistă, Paradoxism, în diverse limbi. A și primit colaborări: din România, firește, din SUA, Spania, India, Israel, Irlanda, Brazilia, Argentina, etc. Părerăa lui este că "Paradoxismul" a căpătat o "amploare internațională".

În prezent, profesorul de matematici mai elaborează și niște articole de fizică cuantică și, evident... paradoxistă. Florentin Smarandache vede... Paradoxism peste tot! Este foarte probabil că pentru el Lumea aceasta, Universul, Cosmosul, Existența sunt un Paradox, în frunte cu chiar acela care îl gândește.